

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی
گروه علوم تربیتی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی آموزشی

**بررسی میزان همخوانی روش‌های تدریس معلمان با طرح ارزشیابی توصیفی در
مدارس ابتدایی شهر اصفهان**

استادان راهنما:

دکتر سیدابراهیم میرشاه جعفری

دکتر محمدرضا نیلی احمدآبادی

پژوهشگر:

سپیده بصیری فروشانی

مهرماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه علوم تربیتی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی آموزشی
خانم سپیده بصیری فروشانی تحت عنوان

بررسی میزان همخوانی روش‌های تدریسی معلمان با طرح ارزشیابی توصیفی در
مدارس ابتدایی شهر اصفهان

در تاریخ ۹۱/۰۷/۸ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنمای پایان‌نامه دکتر سیدابراهیم میرشاه جعفری با مرتبه‌ی علمی دانشیار امضاء

۲- استاد راهنمای پایان‌نامه دکتر محمدرضا نیلی احمدآبادی با مرتبه‌ی علمی استادیار امضاء

۳- استاد داور داخل گروه دکتر محمد جواد لیاقتدار با مرتبه‌ی علمی دانشیار امضاء

۴- استاد داور خارج از گروه دکتر احمد عابدی با مرتبه‌ی علمی استادیار امضاء

امضای مدیر گروه

پاس و سایش مرخدای راجل و جلالت که آثار قدرت او بر چهره روز روشن، تابان است و انوار حکمت او در
دل شب تار، در فشان. آفریدگاری که خویشتن را به ما شناساند و درهای علم را بر ما گشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا
بدان، بنده ضعیف خویش را در طریق علم و معرفت بیازماید.

به مصداق «من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق» بسی شایسته است از استادان فریخته و فرزندان، جناب آقایان
سید ابراهیم میرشاه جعفری و محمد رضانی احمدآبادی که با کرامتی چون خورشید، گلشن سرای علم و دانش را با
راهبانی های کار ساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و شکر نمایم.

معلمقامت ز عرش برتر باد همیشه تو سن اندیشه ات مظفر باد

به نکته های دلاویز و گفته های بلند صحیفه های سخن از تو علم پرور باد

پروردگارا:

نه میتوانم موهایشان را که در راه عزت من سفید شد، سیاه کنم و نه برای دستهای پینه بسته شان که شمره تلاش برای افتخار من است، مرهمی دارم. پس توفیق ده که هر لحظه سکر گزارشان باشم و ثانیه های عمرم را در عصبای دست بودشان بگذرانم.

تقدیم به

پدرم به استواری کوه به پاس قلب بزرگش که فریادرس است و سرگردانی و ترس در پناهش به شجاعت می کراید.

و

مادرم به طراوت شبنم به پاس عاطفه سرشار و گرمای امید بخش وجودش که در این سردترین روزکاران بهترین پشتیبان است.

و

خواهرم به صمیمیت باران به پاس محبت های بی دریغش که هرگز فروکش نمی کند و وجودش شادی، بخش و صفایش مایه آرامش من است.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی میزان همخوانی روش‌های تدریس معلمان با طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی شهر اصفهان بود. این پژوهش از لحاظ ماهیت از نوع پژوهش‌های کاربردی بوده و برای اجرای آن از روش توصیفی از نوع موردی - جمعی استفاده شده، از زاویه‌ای دیگر، این پژوهش از نوع پژوهش‌های ترکیبی (کیفی و کمی) است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه معلمان مجری طرح ارزشیابی توصیفی کیفی در مدارس ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ بود. از آنجا که پژوهش از نوع کیفی بوده نمونه‌گیری انجام نشده و گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافته که عناصر اساسی مطالعه به حد اشباع رسیده‌اند، لذا ۲۵ نفر برای مشاهده و مصاحبه انتخاب گردیدند. به منظور جمع‌آوری اطلاعات، چک‌لیست‌های مشاهده محقق‌ساخته و مصاحبه استفاده شد. صحت و قابلیت اعتماد داده‌های حاصل از مطالعه کیفی از طریق تبادل نظر با همکاران، چک‌اعضاء، توصیف کامل زمینه پژوهش و استفاده از مسیرنمای حسابرسی بررسی گردید. همچنین به منظور اطمینان بیشتر پایایی چک‌لیست‌های مشاهده کلاس با استفاده از آلفای کرونباخ نیز تایید شد. جهت تجزیه و تحلیل کمی داده‌های حاصل از چک‌لیست مشاهده از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. همچنین جهت تجزیه و تحلیل کیفی، داده‌ها مورد تفسیر و بررسی قرار گرفته شدند. در تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه نیز از روش مقوله‌بندی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که روش‌های تدریس معلمان؛ به میزان زیاد با طرح ارزشیابی توصیفی همخوانی دارد. همچنین معلمان پیش‌نیازهای تغییر طرح ارزشیابی توصیفی و کاربرست‌آزمون‌ها (عملکردی، مداد کاغذی)، پوشه‌ی کار (کارنما)، تکالیف درسی، بازخورد توصیفی، خودسنجی و همسال‌سنجی طرح ارزشیابی توصیفی را در فرآیند یاددهی - یادگیری رعایت نموده‌اند، اما کاربرست‌ثبت مشاهدات (فهرست واری، مقیاس درجه‌بندی رفتار) طرح ارزشیابی توصیفی را در فرآیند یاددهی - یادگیری رعایت ننموده‌اند.

واژه‌های کلیدی: روش‌های تدریس، طرح ارزشیابی کیفی - توصیفی، مدارس ابتدایی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
۱	مقدمه
۳	۱-۱ شرح و بیان مسأله پژوهشی
۶	۲-۱ اهمیت و ارزش تحقیق
۸	۳-۱ هدف‌های تحقیق
۸	۱-۳-۱ هدف کلی
۸	۲-۳-۱ اهداف اختصاصی
۹	۴-۱ سوالات پژوهش
۹	۱-۴-۱ سوال کلی
۹	۲-۴-۱ سوالات اختصاصی
۱۰	۵-۱ تعریف واژه‌ها و اصطلاحات
۱۰	۱-۵-۱ تعاریف نظری
۱۰	۲-۵-۱ تعاریف عملیاتی
	فصل دوم: ادبیات پژوهش
۱۲	مقدمه
۱۳	۱-۲ تعاریف و ماهیت ارزشیابی آموزشی
۱۷	۲-۲ تاریخچه ارزشیابی
۱۷	۱-۲-۲ تاریخچه ارزشیابی در جهان
۱۹	۲-۲-۲ تاریخچه ارزشیابی در ایران
۲۳	۳-۲ مولفه‌های ارزشیابی
۲۳	۱-۳-۲ شناخت اهداف، انتظارات آموزشی و نشانه‌های تحقق آن
۲۳	۲-۳-۲ جمع‌آوری اطلاعات
۲۳	۳-۳-۲ تحلیل و تفسیر اطلاعات، داوری و تصمیم‌گیری
۲۴	۴-۳-۲ بازخورد
۲۴	۴-۲ دلایل تغییر در شیوه‌ی ارزشیابی تحصیلی
۲۷	۵-۲ رویکردهای مختلف در سنجش و ارزشیابی

عنوان	صفحه
۱-۵-۲ سنجش و ارزشیابی با رویکرد سنتی.....	۲۷
۲-۵-۲ سنجش و ارزشیابی با رویکرد پویا و رشددهنده= ارزشیابی مستمر.....	۲۷
۶-۲ علل رویگردانی از ارزشیابی سنتی.....	۳۰
۱-۶-۲ مغالطه جزء و کل.....	۳۱
۲-۶-۲ مغالطه هدف با وسیله.....	۳۱
۳-۶-۲ عوارض امتحان محوری.....	۳۲
۴-۶-۲ ایجاد اضطراب امتحان.....	۳۳
۵-۶-۲ ایجاد رقابت نامطلوب.....	۳۴
۶-۶-۲ امتحان ابزار تهدید و ارباب دانش‌آموزان.....	۳۵
۷-۶-۲ تقلب.....	۳۶
۸-۶-۲ امتحان و خلاقیت.....	۳۶
۹-۶-۲ ایجاد نگرش منفی نسبت به درس و مدرسه.....	۳۷
۱۰-۶-۲ اعتبار امتحان.....	۳۷
۱۱-۶-۲ کاهش‌گرایی.....	۳۸
۱۲-۶-۲ نتیجه‌مداری.....	۳۹
۱۳-۶-۲ سطحی شدن یادگیری‌های دانش‌آموزان.....	۴۰
۷-۲ پیش‌نیازهای تغییر در رویکرد ارزشیابی تحصیلی در کلاس.....	۴۱
۱-۷-۲ تغییر نگرش نسبت به یادگیری و روش تدریس.....	۴۱
۲-۷-۲ تغییر نگرش نسبت به هدف ارزشیابی.....	۴۳
۳-۷-۲ تغییر در چیدمان کلاس.....	۴۴
۴-۷-۲ کاهش فضای رقابتی در کلاس.....	۴۵
۱-۴-۷-۲ رقابت به معنای مقایسه کردن افراد با یکدیگر.....	۴۵
۲-۴-۷-۲ رقابت به معنای مقایسه فرد با خود.....	۴۶
۵-۷-۲ ایجاد فضای اخلاقی در کلاس درس.....	۴۶
۶-۷-۲ شناخت دانش‌آموزان.....	۴۷
۸-۲ ویژگی‌های ارزشیابی توصیفی.....	۴۷
۱-۸-۲ پویایی.....	۴۸
۲-۸-۲ بازخورد.....	۴۹

صفحه	عنوان
۵۱	۱-۲-۸-۲ بازخورد عملکردی
۵۱	۲-۲-۸-۲ بازخورد انگیزشی
۵۱	۳-۲-۸-۲ بازخورد اسنادی
۵۲	۴-۲-۸-۲ بازخورد راهبردی
۵۲	۳-۸-۲ کیفی بودن
۵۲	۴-۸-۲ عملکردگرایی
۵۳	۵-۸-۲ فرایندی
۵۴	۶-۸-۲ همه جانبه نگری
۵۵	۹-۲ ابزارهای ارزشیابی کیفی-توصیفی
۵۵	۱-۹-۲ پوشه‌ی کار
۵۷	۱-۱-۹-۲ مراحل شکل‌گیری پوشه‌ی کار
۵۷	۲-۱-۹-۲ گزارش فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموز با استفاده از پوشه‌ی کار
۵۸	۲-۹-۲ برگ ثبت مشاهدات (واقع‌نگاری، مقیاس درجه‌بندی فهرست واریسی)
۵۸	۱-۲-۹-۲ واقع‌نگاری
۵۹	۲-۲-۹-۲ فهرست واریسی
۶۰	۳-۲-۹-۲ مقیاس درجه‌بندی رفتار
۶۱	۳-۹-۲ آزمون‌ها
۶۱	۱-۳-۹-۲ آزمون‌های مداد کاغذی
۶۲	۲-۳-۹-۲ آزمون‌های عملکردی
۶۲	۱-۲-۳-۹-۲ آزمون عملکردی کتبی
۶۳	۲-۲-۳-۹-۲ آزمون شناسایی
۶۳	۳-۲-۳-۹-۲ آزمون عملکرد با نمونه کار
۶۳	۴-۲-۳-۹-۲ آزمون عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده
۶۴	۴-۹-۲ تکالیف درسی
۶۵	۵-۹-۲ ارائه گزارش پیشرفت تحصیلی (کارنامه توصیفی)
۶۶	۶-۹-۲ پرسیدن
۶۸	۷-۹-۲ خودسنجی
۶۸	۸-۹-۲ همسال‌سنجی

صفحه	عنوان
۶۹	۱۰-۲ تدریس و ارزشیابی
۷۲	۱-۱۰-۲ یادگیری مبتنی بر فعالیت
۷۲	۲-۱۰-۲ تدریس مستقیم
۷۳	۳-۱۰-۲ بحث
۷۳	۴-۱۰-۲ تحقیق هدایت شده
۷۴	۵-۱۰-۲ کاربرد
۷۴	۱۱-۲ مروری بر پژوهش‌های انجام شده
۷۴	۱-۱۱-۲ تحقیقات داخلی
۸۳	۲-۱۱-۲ تحقیقات انجام شده در خارج از کشور
۹۰	نتیجه‌گیری
فصل سوم: روش پژوهش	
۹۱	مقدمه
۹۱	۱-۳ روش پژوهش
۹۳	۲-۳ جامعه آماری
۹۳	۳-۳ حجم نمونه و روش محاسبه
۹۴	۱-۳-۳ انتخاب کلاس‌های درس و معلمان
۹۵	۴-۳ ابزارهای گردآوری داده‌ها
۹۵	۱-۴-۳ مصاحبه
۹۵	۲-۴-۳ مشاهده
۹۷	۵-۳ روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری
۹۹	۶-۳ روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۰۰	۷-۳ جمع‌بندی فصل سوم
فصل چهارم: یافته‌های پژوهش	
۱۰۱	مقدمه
۱۰۲	۱-۴ بررسی وضعیت جمعیت شناختی پاسخگویان
۱۰۹	۲-۴ توصیف و تحلیل داده‌ها به تفکیک سوال‌های پژوهش
	۱-۲-۴ سوال اول پژوهش: تا چه اندازه پیش‌نیازهای تغییر طرح ارزشیابی توصیفی در فضای کلاس
۱۰۹	درس رعایت شده است؟

عنوان

صفحه

- ۲-۲-۴ سوال دوم پژوهش: تا چه اندازه کاربستِ ثبت مشاهدات (فهرست واری، مقیاس درجه‌بندی رفتار) طرح ارزشیابی توصیفی در فرآیند یاددهی-یادگیری رعایت می‌شود؟..... ۱۱۴
- ۳-۲-۴ سوال سوم پژوهش: تا چه اندازه کاربستِ آزمون‌ها (عملکردی-مداد کاغذی) طرح ارزشیابی توصیفی در فرآیند یاددهی-یادگیری رعایت می‌شود؟..... ۱۱۸
- ۴-۲-۴ سوال چهارم پژوهش: تا چه اندازه کاربستِ پوشه‌ی کار (کارنما) طرح ارزشیابی توصیفی در فرآیند یاددهی-یادگیری رعایت می‌شود؟..... ۱۲۴
- ۵-۲-۴ سوال پنجم پژوهش: تا چه اندازه کاربستِ تکالیف درسی طرح ارزشیابی توصیفی در فرآیند یاددهی-یادگیری رعایت می‌شود؟..... ۱۲۸
- ۶-۲-۴ سوال ششم پژوهش: تا چه اندازه کاربستِ بازخورد توصیفی (رسمی و غیررسمی) طرح ارزشیابی توصیفی در فرآیند یاددهی-یادگیری رعایت می‌شود؟..... ۱۳۱
- ۷-۲-۴ سوال هفتم پژوهش: تا چه اندازه کاربستِ خودسنجی و همسال‌سنجی طرح ارزشیابی توصیفی در فرآیند یاددهی-یادگیری رعایت می‌شود؟..... ۱۳۵
- ۸-۲-۴ سوال هشتم پژوهش: تا چه اندازه روش‌های تدریس معلمان ابتدایی با طرح ارزشیابی توصیفی همخوانی دارد؟..... ۱۴۰
- ۹-۲-۴ سوال نهم پژوهش: آیا میان زمینه‌های فوق‌الذکر معلمان بر اساس عوامل جمعیت شناختی آنان تفاوت وجود دارد؟..... ۱۴۳
- ۳-۴ تجزیه و تحلیل پاسخ‌های مصاحبه ۱۶۱
- فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری**
- مقدمه ۱۶۸
- ۱-۵ مروری اجمالی بر بیان مسئله و روش اجرای پژوهش ۱۶۸
- ۲-۵ یافته‌های پژوهش ۱۷۰
- ۳-۵ محدودیت‌های پژوهش ۱۸۷
- ۴-۵ پیشنهاد‌های کاربردی ۱۸۷
- ۱-۴-۵ پیشنهادات کاربردی در مورد مولفه اول پژوهش ۱۸۷
- ۲-۴-۵ پیشنهادات کاربردی در مورد مولفه دوم پژوهش ۱۸۸
- ۳-۴-۵ پیشنهادات کاربردی در مورد مولفه سوم پژوهش ۱۹۰
- ۵-۵ موضوعات پیشنهادی برای پژوهش‌های بعدی ۱۹۱

صفحه	عنوان
۱۹۲.....	پیوست ۱
۱۹۳.....	پیوست ۲
۲۰۱.....	منابع و مأخذ

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۱۷.....	شکل ۱-۲ ویژگی سنجش معتبر.....
۲۴.....	شکل ۲-۲ گام‌های ارزشیابی تحصیلی.....
۴۷.....	شکل ۳-۲ پیش نیازهای ارزشیابی کیفی توصیفی.....
۱۰۲.....	شکل ۱-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب منطقه آموزشی.....
۱۰۳.....	شکل ۲-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب نوع مدارس.....
۱۰۴.....	شکل ۳-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب پایه‌ی تدریس.....
۱۰۵.....	شکل ۴-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب مدرک تحصیلی.....
۱۰۶.....	شکل ۵-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه تدریس.....
۱۰۷.....	شکل ۶-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب تراکم.....
۱۰۸.....	شکل ۷-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه خدمت.....

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۶۶.....	جدول ۱-۲ مقیاس‌های توصیفی و نشانه‌های آن.....
۹۳.....	جدول ۱-۳ توزیع فراوانی جامعه‌آماری.....
۹۴.....	جدول ۲-۳ توزیع فراوانی نمونه معلمان.....
۹۹.....	جدول ۳-۳ میزان آلفای کرونباخ چک‌لیست‌های مشاهده کلاس درس.....
۱۰۲.....	جدول ۱-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب منطقه آموزشی.....
۱۰۳.....	جدول ۲-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب نوع مدارس.....
۱۰۴.....	جدول ۳-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب پایه‌ی تدریس.....
۱۰۵.....	جدول ۴-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب مدرک تحصیلی.....
۱۰۶.....	جدول ۵-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه تدریس.....
۱۰۷.....	جدول ۶-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب تراکم.....
۱۰۸.....	جدول ۷-۴ توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه خدمت.....
۱۰۹.....	جدول ۸-۴ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال اول پژوهش.....
۱۱۱.....	جدول ۹-۴ آمار توصیفی سوال اول پژوهش.....
۱۱۱.....	جدول ۱۰-۴ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال اول پژوهش.....
۱۱۳.....	جدول ۱۱-۴ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوئر (خی دو) برای گویه‌های سوال اول پژوهش.....
۱۱۴.....	جدول ۱۲-۴ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($m=9$).....
۱۱۴.....	جدول ۱۳-۴ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال دوم پژوهش.....
۱۱۵.....	جدول ۱۴-۴ آمار توصیفی سوال دوم پژوهش.....
۱۱۶.....	جدول ۱۵-۴ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال دوم پژوهش.....
۱۱۷.....	جدول ۱۶-۴ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوئر (خی دو) برای گویه‌های سوال دوم پژوهش.....
۱۱۸.....	جدول ۱۷-۴ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($m=4/5$).....
۱۱۹.....	جدول ۱۸-۴ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال سوم پژوهش.....
۱۲۰.....	جدول ۱۹-۴ آمار توصیفی سوال سوم پژوهش.....
۱۲۱.....	جدول ۲۰-۴ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال سوم پژوهش.....
۱۲۳.....	جدول ۲۱-۴ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوئر (خی دو) برای گویه‌های سوال سوم پژوهش.....
۱۲۴.....	جدول ۲۲-۴ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی ($m=9/5$).....
۱۲۴.....	جدول ۲۳-۴ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال چهارم پژوهش.....

عنوان

صفحه

جدول ۴-۲۴ آمار توصیفی سوال چهارم پژوهش.....	۱۲۵
جدول ۴-۲۵ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال چهارم پژوهش.....	۱۲۶
جدول ۴-۲۶ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوتر (خی دو) برای گویه‌های سوال چهارم پژوهش.....	۱۲۷
جدول ۴-۲۷ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (m=۵).....	۱۲۷
جدول ۴-۲۸ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال پنجم پژوهش.....	۱۲۸
جدول ۴-۲۹ آمار توصیفی سوال پنجم پژوهش.....	۱۲۹
جدول ۴-۳۰ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال پنجم پژوهش.....	۱۲۹
جدول ۴-۳۱ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوتر (خی دو) برای گویه‌های سوال پنجم پژوهش.....	۱۳۰
جدول ۴-۳۲ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (m=۴).....	۱۳۱
جدول ۴-۳۳ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال ششم پژوهش.....	۱۳۲
جدول ۴-۳۴ آمار توصیفی سوال ششم پژوهش.....	۱۳۳
جدول ۴-۳۵ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال ششم پژوهش.....	۱۳۳
جدول ۴-۳۶ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوتر (خی دو) برای گویه‌های سوال ششم پژوهش.....	۱۳۴
جدول ۴-۳۷ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (m=۵).....	۱۳۵
جدول ۴-۳۸ جمع‌بندی ارزیابی پاسخگویان نسبت به گویه‌های سوال هفتم پژوهش.....	۱۳۶
جدول ۴-۳۹ آمار توصیفی سوال هفتم پژوهش.....	۱۳۷
جدول ۴-۴۰ خلاصه داده‌های آزمون دوجمله‌ای (نسبت) برای گویه‌های سوال هفتم پژوهش.....	۱۳۷
جدول ۴-۴۱ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوتر (خی دو) برای گویه‌های سوال هفتم پژوهش.....	۱۳۹
جدول ۴-۴۲ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (m=۴/۵).....	۱۳۹
جدول ۴-۴۳ جمع‌بندی ارزیابی مشاهده‌گران نسبت به گویه‌های سوال هشتم پژوهش.....	۱۴۰
جدول ۴-۴۴ نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، مقایسه میانگین با میانگین فرضی (m=۴).....	۱۴۲
جدول ۴-۴۵ خلاصه داده‌های آزمون کای اسکوتر (خی دو) برای سوال هشتم پژوهش.....	۱۴۲
جدول ۴-۴۶ فراوانی، میانگین و انحراف معیار سوال‌های پژوهش به تفکیک نوع مدارس.....	۱۴۳
جدول ۴-۴۷ نتایج آزمون t مستقل برای متغیر نوع مدارس.....	۱۴۴
جدول ۴-۴۸ خلاصه داده‌های آزمون مان-ویتنی-یو برای متغیر نوع مدارس.....	۱۴۵
جدول ۴-۴۹ فراوانی، میانگین و انحراف معیار سوال‌های پژوهش به تفکیک پایه‌ی تدریس.....	۱۴۵
جدول ۴-۵۰ نتایج تحلیل آنوا برای متغیر پایه‌ی تدریس.....	۱۴۶

عنوان

صفحه

- جدول ۴-۵۱ نتایج آزمون تعقیبی شفه در مورد سوال ۴ پژوهش بر حسب پایه‌ی تدریس..... ۱۴۸
- جدول ۴-۵۲ خلاصه داده‌های آزمون کروسکال والیس برای متغیر پایه‌ی تدریس..... ۱۴۸
- جدول ۴-۵۳ فراوانی، میانگین و انحراف معیار سوال‌های پژوهش به تفکیک مدرک تحصیلی..... ۱۴۹
- جدول ۴-۵۴ نتایج تحلیل آنوا برای متغیر مدرک تحصیلی..... ۱۵۰
- جدول ۴-۵۵ خلاصه داده‌های آزمون کروسکال والیس برای متغیر مدرک تحصیلی..... ۱۵۱
- جدول ۴-۵۶ فراوانی، میانگین و انحراف معیار سوال‌های پژوهش به تفکیک سابقه تدریس..... ۱۵۱
- جدول ۴-۵۷ نتایج تحلیل آنوا برای متغیر سابقه تدریس پس از اجرای طرح ارزشیابی توصیفی..... ۱۵۳
- جدول ۴-۵۸ نتایج آزمون تعقیبی LSD در مورد سوال ۴ پژوهش (پوشه‌ی کار) بر حسب سابقه تدریس..... ۱۵۴
- جدول ۴-۵۹ خلاصه داده‌های آزمون کروسکال والیس برای متغیر سابقه تدریس..... ۱۵۵
- جدول ۴-۶۰ فراوانی، میانگین و انحراف معیار سوال‌های پژوهش به تفکیک تراکم دانش‌آموزان..... ۱۵۵
- جدول ۴-۶۱ نتایج تحلیل آنوا برای متغیر تراکم دانش‌آموزان..... ۱۵۶
- جدول ۴-۶۲ خلاصه داده‌های آزمون کروسکال والیس برای متغیر تراکم دانش‌آموزان..... ۱۵۸
- جدول ۴-۶۳ فراوانی، میانگین و انحراف معیار سوال‌های پژوهش به تفکیک سابقه خدمت..... ۱۵۸
- جدول ۴-۶۴ نتایج تحلیل آنوا برای متغیر سابقه خدمت..... ۱۶۰
- جدول ۴-۶۵ خلاصه داده‌های آزمون کروسکال والیس برای متغیر سابقه خدمت..... ۱۶۱
- جدول ۴-۶۶ توزیع فراوانی و درصد حاصل از مقوله‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان به سوال اول مصاحبه در خصوص میزان آشنایی معلمان با چيستی و چرایی طرح ارزشیابی توصیفی..... ۱۶۱
- جدول ۴-۶۷ توزیع فراوانی و درصد حاصل از مقوله‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان به سوال اول مصاحبه در خصوص مطلوب شمردن اجرای طرح ارزشیابی توصیفی..... ۱۶۲
- جدول ۴-۶۸ توزیع فراوانی و درصد حاصل از مقوله‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان به سوال دوم مصاحبه..... ۱۶۴
- جدول ۴-۶۹ توزیع فراوانی و درصد حاصل از مقوله‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان به سوال سوم مصاحبه..... ۱۶۵
- جدول ۴-۷۰ توزیع فراوانی و درصد حاصل از مقوله‌بندی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان به سوال چهارم مصاحبه..... ۱۶۶

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

ارزشیابی به علت ماهیت و عملکرد خود، امروزه در هر گونه نظام آموزشی، یکی از گسترده‌ترین و جنجال‌برانگیزترین مباحث آموزشی است. یکی از عمده‌ترین دلایل این امر تغییرات شگرفی است که در نظامهای آموزشی پدید آمده است. این تغییرات، خود نیز به علت استقبال عظیم از آموزش و پرورش و تبدیل آن به بزرگترین صنعت تولیدی- مصرفی جهان است. امروزه عقیده مبتنی بر استفاده از ارزشیابی برنامه به عنوان عامل تعیین کننده سودمندی هر گونه برنامه رشد و توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و آموزشی به شدت رایج است و از این رو ارزشیابی در کلیه سطوح به طور عام و در سطوح مختلف آموزشی به طور خاص گسترش یافته است (مهجور، ۱۳۷۴).

ارزشیابی جزء ذاتی فرایند یاددهی- یادگیری است، اما اغلب فعالیتی پایانی به حساب می‌آید. بدون تردید، یکی از عیب‌های ارزشیابی در پایان کار این است که دیگر نمی‌توان درباره‌ی آنچه در جریان تدریس و ضمن سال تحصیلی پیش آمده است، اقدامی کرد یا علل رویدادهای پیش آمده را توضیح داد مگر آن که این اطلاعات در خلال فرایند یادگیری جمع‌آوری شده باشند. به علاوه، ارزشیابی پایانی مشخص نمی‌کند که چرا یادگیری موفق یا ناموفق بوده است و نیز این که چه عواملی موجب موفقیت یا شکست آن شده است. تردیدی نیست که

نتایج حاصل از این گونه تصمیم‌گیری‌ها دقیق نبوده و ممکن است عواقب ناگواری به همراه داشته باشد (موسوی، ۱۳۸۴).

نتایج تحقیقات بین‌المللی از جمله آزمون تیمز^۱ که در سال‌های ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۹ در ایران اجرا شده است، نشان داد که نظام ارزشیابی رایج در مدارس ایران عملاً فرایند یاددهی- یادگیری کلاس درس را محدود نموده است و از بُعد فرآیندی بسیار ضعیف عمل کرده‌اند، نتایج حاصل از دیگر مطالعات بین‌المللی نیز بسیار نگران‌کننده است، چرا که در این آزمون نتایج عملکرد دانش‌آموزان ایرانی نسبت به کشورهای دیگر و میانگین بین‌المللی بسیار ضعیف است (کیامنش و نوری، ۱۳۷۷؛ به نقل از نامور و همکاران، ۱۳۸۹).

از طرفی مطالعات بین‌المللی در زمینه‌ی ارزشیابی نشان می‌دهد، که کشورهای بسیاری در نظام آموزشی و نظام ارزشیابی خود، دست به اصلاحات زده‌اند. در کشورهای اروپای شرقی گرایش‌هایی به ارزشیابی جدید، که بر اساس تعریف استاندارد ملی و گذر از ارزشیابی دانش محور^۲ به ارزشیابی قابلیت محور^۳ است- دیده شده‌اند (وست و کریگتون^۴، ۱۹۹۹).

طی دهه‌های اخیر در نظام آموزشی کشور ما نیز تغییراتی رخ داده است، دفتر ارزشیابی تحصیلی و تربیتی سابق در وزارت آموزش و پرورش با توجه به رویکردهای جدید ارزشیابی، پس از مطالعات فراوان و در پاسخ به رای صادره در جلسه ۶۷۴ مورخ ۸۱/۵/۲ شورای عالی در خصوص تبدیل مقیاس کمی صفر تا ۲۰ به مقیاس کیفی، طرح ارزشیابی توصیفی را ارائه داد. طرح ارزشیابی توصیفی از سال ۸۳-۸۲ به شکل آزمایشی در سراسر کشور به اجرا درآمد و به مرور در پایه دوم و سوم و چهارم ابتدایی نیز تسری یافته است. بر همین اساس، این پژوهش به بررسی میزان همخوانی روش‌های تدریس معلمان با طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی شهر اصفهان پرداخته است.

در این فصل ابتدا مسئله پژوهش تبیین شده و سپس اهمیت و ارزش پژوهش ذکر گردیده است. در ادامه ضمن بیان هدف‌ها و سوال‌های پژوهش، تعاریف نظری و عملیاتی واژه‌ها و اصطلاح‌های مهم پژوهش آورده شده است.

1. Timss
2. knowledge -based assessment
3. Competency- based assessment
4. West & Crighton

۱-۱ شرح و بیان مسأله پژوهشی

برای ایجاد تغییرات مطلوب فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، سیاستگذاران و تصمیم‌گیرندگان هر کشور ناچار هستند که آموزش و پرورش و عناصر تشکیل‌دهنده آن را تقویت کنند. در کشور ما ایران نیز تلاش‌های گسترده‌ای برای تغییر و تقویت نظام آموزشی در حال شکل‌گیری است، از جمله‌ی این تلاش‌ها، فعالیت‌هایی است که در زمینه‌ی ایجاد تحول در ارکان نظام آموزشی صورت می‌گیرد (حسینی و احمدی، ۱۳۸۳). یکی از ارکان مهم نظام آموزشی، برنامه درسی است. سازمان یا ساختار برنامه درسی، به موجب دو گونه تصمیم‌گیری در دو سطح مختلف به هنگام تکوین برنامه شکل می‌گیرد. یکی سطح فراگیر یا عام که ناظر بر تصمیم‌گیری در خصوص مبانی ارزشی است و در آن طرح یا الگوی برنامه درسی از نوع منبع یا منابع اطلاعات توسط برنامه‌ریز انتخاب می‌شود. دوم، سطح خاص یا جزئی که ناظر بر تصمیم‌گیری‌های تکنیکی و فنی در خصوص برنامه‌ریزی و چگونگی اعمال عناصر برنامه است. به لحاظ تاریخی سه منبع اصلی اطلاعاتی وجود دارد: موضوعهای درسی مدون، دانش‌آموزانی که برنامه درسی برای آنها طراحی می‌گردد و جامعه.

کلاین^۱ عوامل یا عناصر تشکیل‌دهنده برنامه درسی را شامل محتوا، هدفها، فعالیت‌های یادگیری، روش‌های تدریس، مواد و منابع یادگیری، ارزشیابی، زمان، فضا و گروه‌بندی می‌داند. اگر تصمیمات گرفته شده درباره نوع منابع اطلاعات مورد استفاده و عناصر برنامه با یکدیگر سازگاری داشته باشد، برنامه درسی همخوانی درونی خواهد داشت. زمانی که برنامه درسی بالاترین سطح همخوانی درونی را داراست ازبیشترین توان برای اثرگذاری مطلوب بردانش‌آموزان برخوردار است و چنانچه با منابع اطلاعاتی و عناصر برنامه به طور یکنواخت برخورد نشود طرح برنامه درسی گنگ و نامفهوم خواهد بود و در نتیجه از توان تاثیرگذاری برنامه بردانش‌آموزان کاسته می‌شود (به نقل از مهرمحمدی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۱۷۳ تا ۱۷۵).

همچنین تایلر^۲ عناصر برنامه درسی را شامل هدف‌های آموزشی، تجربه‌های آموزشی مربوط به هدفها، سازماندهی تجربه‌ها، ارزشیابی هدفها می‌داند و معتقد است که آنان همانند دانه‌های یک نخ در ساخت برنامه درسی قرار می‌گیرند. تبا^۳ نیز در مدل پیشنهادی خود عناصر برنامه درسی را در هفت مرحله اصلی تشخیص نیاز، تعیین هدف، انتخاب محتوا، سازماندهی محتوا، انتخاب تجربه‌های یادگیری، سازماندهی فعالیت‌های یادگیری و ارزشیابی می‌داند (به نقل از ملکی، ۱۳۸۰).

1. Klein
2. Tyler
3. Taba